

Universiteit Utrecht

Warmte en Conflict in Broer/Zus-Relaties en Sociale Acceptatie van Adolescenten

Masterthesis

Universiteit Utrecht

Masteropleiding Pedagogische Wetenschappen

Masterprogramma Orthopedagogiek

Aafke Jacobs

3512088

Begeleidend docente: dr. Kirsten L. Buist

Tweede beoordelaar: Caspar van Lissa

12 juni 2015

Abstract

Aim The aim of the present study was to examine the relation between warmth and conflict in sibling-relationships and social acceptance among adolescents. **Method** Reports of 886 first graders, of which 427 boys and 459 girls, from five different schools throughout the Netherlands were examined on questionnaires for social acceptance and sibling-relationship quality. The average age of the participants was 12.48. **Results** Significant positive correlations were found between both warmth and conflict in sibling-relationships and social acceptance among adolescents. Results of the regression analysis showed warmth in sibling-relationships as a significant positive predictor for social acceptance among adolescents, whereas conflict was not a significant positive predictor. The link between sibling-relationships and social acceptance was not moderated by adolescent gender. Only about 3% of the variance in social acceptance was explained by sibling warmth and conflict.

Conclusion The results show that higher levels of warmth and conflict in sibling-relationships separately, are associated with higher levels of perceived social acceptance among adolescents. When taken together, only warmth is found to be a significant predictor for social acceptance. Also, the observed effect is the same for boys as for girls. Given the importance of social acceptance and the limited empirical evidence on the relation with sibling-relationships and the moderating effect of gender, it is recommended to conduct follow-up studies in which, in addition to gender, more moderating factors are considered.

Keywords: sibling-relationships, warmth, conflict, social acceptance, gender, adolescents.

Samenvatting

Doel Het doel van het huidige onderzoek was nagaan of er een verband bestaat tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten. **Methode** Rapportages van 886 brugklassers, waarvan 427 jongens en 459 meisjes, van vijf verschillende scholen in heel Nederland werden onderzocht, op vragenlijsten voor sociale acceptatie en de kwaliteit van broer/zus-relaties. De gemiddelde leeftijd van de participanten was 12.48. **Resultaten** Significant positieve correlaties werden gevonden tussen zowel warmte als conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten. Resultaten van de regressieanalyse toonde warmte in broer/zus-relaties als een significant positieve voorspeller van sociale acceptatie van adolescenten, conflict was daarentegen geen significant positieve voorspeller. Het verband tussen broer/zus-relaties en sociale acceptatie werd niet gemodereerd door sekse van adolescenten. Slechts ongeveer 3% van de variantie in sociale acceptatie werd verklaard door warmte en conflict in broer/zus-relaties. **Conclusie** De resultaten tonen aan dat een hogere mate van warmte en conflict in broer/zus-relaties afzonderlijk, zorgen voor een hogere mate van ervaren sociale acceptatie van adolescenten. Als warmte en conflict worden samengenomen, blijkt alleen warmte significant voorspellend voor sociale acceptatie. Tevens is het gevonden effect hetzelfde voor jongens als meisjes. Gezien het belang van sociale acceptatie en het geringe empirische onderzoek naar het verband met broer/zus-relaties en het moderatie-effect van sekse, wordt aanbevolen vervolgonderzoek te verrichten waarbij, naast sekse, meer modererende factoren worden meegewogen.

Sleutelwoorden: broer/zus-relaties, warmte, conflict, sociale acceptatie, sekse, adolescenten.

Warmte en Conflict in Broer/Zus-Relaties en Sociale Acceptatie van Adolescenten

De relatie tussen broers en zussen wordt gezien als een unieke, emotionele en intense relatie, waarin hoge niveaus van warmte en conflict samen kunnen bestaan (Buist, Deković, & Prinzie, 2013; Deater-Deckard, Dunn, & Lussier, 2002; Noller, 2005). Warmte en conflict zijn belangrijke concepten die de kwaliteit van broer/zus-relaties kenmerken (Deater-Deckard et al., 2002; Noller, 2005). Warmte omvat positieve aspecten als nabijheid, intimiteit, affectie, ondersteuning en vriendschap. Daarentegen omvat conflict negatieve aspecten als vijandigheid, ruziën, vechten, agressie en dwang (Sanders, 2004). Broer/zus-relaties zijn van belang voor de sociale ontwikkeling van adolescenten (Anderson, Roggman, Innocenti, & Cook, 2013; Brody, 2004) en de ontwikkeling van positieve relaties met leeftijdsgenoten (Feinberg, Solmeyer, & McHale, 2012; Iturralde, Margolin, & Shapiro, 2013; Lockwood, Kitzmann, & Cohen, 2001).

Adolescenten worden geconfronteerd met de uitdagende ontwikkelingstaak om relaties met leeftijdsgenoten aan te gaan en te behouden (Brendgen, Vitaro, Doyle, Markiewicz, & Bukowski, 2002). Broer/zus-relaties beïnvloeden de ontwikkeling van deze relaties, doordat sociale interacties binnen broer/zus-relaties vergelijkbaar zijn met sociale interacties met leeftijdsgenoten (Bascoe, Davies, & Cummings, 2012; Yeh & Lempers, 2004). Bovendien lijken deze relaties op elkaar door structurele kenmerken, zoals gelijkheid van macht en leeftijd (Laursen, 1995; Sroufe, Egeland, Carlson, & Collins, 2005). Adolescenten vertrouwen daardoor op geobserveerde en bekrachtigde sociale ervaringen binnen broer/zus-relaties, als voorbeelden voor relaties met leeftijdsgenoten (Bascoe et al., 2012; Dunn, 1998). Door deze processen zijn bijvoorbeeld warme broer/zus-relaties gerelateerd aan positieve ervaringen met leeftijdsgenoten (Antonucci, 1985; Lockwood et al., 2001). Warme broer/zus-interacties bevorderen sociale vaardigheden (Bank & Kahn, 1982), sociale aanpassing (Kim, McHale, Crouter, & Osgood, 2007), pro-sociaal gedrag (Pike, Coldwell, & Dunn, 2005) en ervaren competentie (Lockwood et al., 2001). Conflict in broer/zus-relaties wordt daarentegen gerelateerd aan negatieve ervaringen met leeftijdsgenoten (Bullock & Dishion, 2002). Broer/zus-interacties met een hoge mate van conflict worden geassocieerd met aanpassingsproblemen (Kim et al., 2007) en antisociaal en agressief gedrag tegenover leeftijdsgenoten (Aguilar, O'Brien, August, Aoun, & Hektner, 2001).

Warmte en conflict in broer/zus-relaties vormen dus belangrijke contexten voor de sociale ontwikkeling van adolescenten (Brody, 2004; Dunn, 2007). De sociale ontwikkeling heeft weer een positieve invloed op de sociale acceptatie, die steeds belangrijker wordt in de adolescentie (Coie, Dodge, & Kupersmidt, 1990; Huang & Su, 2014). Sociale acceptatie

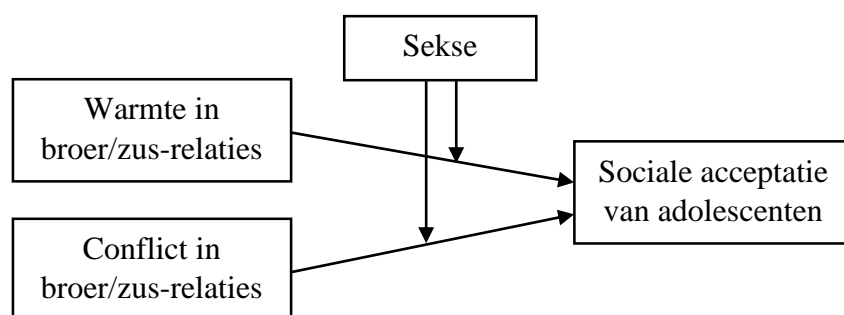
refereert naar de mate waarin adolescenten worden gemogen door leeftijdsgenoten (Gifford-Smith & Brownell, 2003) en omvat de aspecten sociale voorkeur (mate waarin een individu gemogen wordt) en sociale impact (mate waarin een individu anderen kan beïnvloeden) (Coie & Dodge, 1983). Adolescenten gaan meer waarde hechten aan verwachtingen en meningen van leeftijdsgenoten (Perry-Parrish & Zeman, 2011). Geaccepteerd worden door leeftijdsgenoten is van belang voor consolidatie van de sociale en persoonlijke ontwikkeling (Brown & Larson, 2009). Bovendien ondersteunt sociale acceptatie het individuatieproces en behoud van zelfvertrouwen in de adolescentie (Rubin, Bukowski, & Parker, 2006).

Vanwege de vergelijkbare sociale interacties van broer/zus-relaties en relaties met leeftijdsgenoten, kan worden gesteld dat de kwaliteit van broer/zus-relaties gerelateerd is aan sociale acceptatie van adolescenten. Uit de literatuur blijkt dat warmte in broer/zus-relaties de sociale ontwikkeling en het pro-sociale gedrag van adolescenten bevordert, welke positief gerelateerd zijn aan sociale acceptatie (Bank, Burraston, & Snyder, 2004; Gifford-Smith & Brownell, 2003; Stormshak et al., 1996; Wentzel, 1994). Conflict in broer/zus-relaties wordt daarentegen gerelateerd aan agressief en antisociaal gedrag, waardoor er sprake is van minder sociale acceptatie (Bank et al., 2004; Stormshak et al., 1996). De ontwikkelde sociale vaardigheden in broer/zus-relaties kunnen worden gegeneraliseerd naar relaties met leeftijdsgenoten (Bascoe et al., 2012; Yeh & Lempers, 2004), waardoor warmte in broer/zus-relaties mogelijk bevorderend en conflict belemmerd is voor sociale acceptatie van adolescenten. In de literatuur is relatief veel onderzoek gedaan naar het verband tussen broer/zus-relaties en sociale competentie, echter niet naar het verband tussen broer/zus-relaties en sociale acceptatie (Dodge & Price, 1994; Kim et al., 2007; Lockwood et al., 2001). Gezien de relevantie van sociale acceptatie voor de sociale en persoonlijke ontwikkeling van adolescenten, is het van belang dat er onderzoek wordt gedaan naar het verband met warmte en conflict in broer/zus-relaties. Resultaten kunnen leiden tot preventie- en interventiemogelijkheden van sociale uitsluiting en bevordering van sociale acceptatie (Gifford-Smith & Brownell, 2003; Leary, 1990).

Tevens is het van belang dat mogelijke sekseverschillen op het verband tussen de kwaliteit van broer/zus-relaties en sociale acceptatie worden bekeken. Eerder onderzoek vond sekseverschillen in de kwaliteit van broer/zus-relaties. Buhrmester (1992) stelt dat broer/zus-relaties van dezelfde sekse een hogere mate van positiviteit ervaren dan broer/zus-relaties met de andere sekse. Onderzoek van Cole en Kerns (2001) wijst er echter op dat alleen binnen zus/zus-relaties meer positiviteit wordt ervaren en niet binnen broer/broer-relaties. Zus/zus-relaties werden ook in het onderzoek van Buist (2010) het meest positief gevonden. Ten

aanzien van sociale acceptatie worden tevens sekseverschillen gevonden, waarbij adolescenten eerder leeftijdsgenoten van dezelfde sekse accepteren en jongens minder snel geaccepteerd worden dan meisjes (Card & Hodges, 2007; Veenstra, Verlinden, Huitsing, Verhulst, & Tiemeier, 2013). Mogelijk hanteren jongens en meisjes verschillende interactiepatronen die sociale acceptatie beïnvloeden. Jongens zijn in interacties meer gericht op fysieke kracht en competitie, terwijl meisjes meer verbaal en coöperatief zijn (Leaper, 1991). Er lijkt sprake van een voorkeur voor dezelfde sekse, waarbij tussen zussen meer positiviteit wordt ervaren en meisjes elkaar eerder accepteren. Hierdoor zou sociale acceptatie hoger kunnen zijn bij meisjes dan bij jongens. Voor zowel broer/zus-relaties als voor sociale acceptatie worden sekseverschillen gevonden. Echter is nog nauwelijks bekend in hoeverre er sekseverschillen zijn in het verband tussen de kwaliteit van broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten (Kim et al., 2007; Lockwood et al., 2001; McHale, Whiteman, Kim, & Crouter, 2007). Het is van belang om het moderatie-effect van sekse te bekijken, aangezien het verband mogelijk anders is voor jongens dan voor meisjes. Is er inderdaad sprake van een verschil, dan is het belangrijk dat hiermee rekening wordt gehouden, omdat dit consequenties kan hebben voor gekozen interventies en uitkomsten. In het huidige onderzoek zal daarom het moderatie-effect van sekse worden bekeken.

Het huidige onderzoek richt zich op de volgende vraagstelling: *Is er een verband tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten en wordt dit verband gemodereerd door sekse?* Op basis van de hiervoor geschetste theoretische achtergrond en empirische bevindingen is de verwachting dat er voor sociale acceptatie van adolescenten een positief verband wordt gevonden met warmte en een negatief verband met conflict in broer/zus-relaties. Gezien de beperkte hoeveelheid literatuur over sekse als modererende factor in het verband tussen de kwaliteit van broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten, kan hierover geen gerichte hypothese worden geformuleerd.

Figuur 1. Conceptueel model voor het verband tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten.

Methode

Steekproef, procedure en design

Dit onderzoek is een hypothesetoetsend onderzoek. Aan dit onderzoek hebben 886 brugklassers deelgenomen, waaronder 427 (48,2%) jongens en 459 (51,8%) meisjes. De participanten zijn brugklassers van vijf verschillende scholen (niveaus VMBO-t tot VWO), verspreid over Midden- en Zuid-Nederland. De gemiddelde leeftijd van de brugklassers was $M = 12.48$, $SD = .576$ (range 11-14 jaar). Van de brugklassers rapporteerden 400 jongeren (50.7%) over de relatie met hun broer en 389 (49.3%) over de relatie met hun zus.

Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van een selecte gemakssteekproef. De participanten zijn door studenten verworven. Zij hebben zelf contact gelegd met middelbare scholen. Als scholen aangaven mee te willen doen, kregen de brugklassers een brief mee naar huis waarin informatie over het onderzoek werd gegeven. Wanneer ouders niet wilden dat hun kind participeerde in het onderzoek, konden zij een antwoordstrook invullen en aan school geven (passive consent). Het invullen van de vragenlijst gebeurde door de brugklassers veelal tijdens de mentoruren en duurde ongeveer een uur. In de samengestelde vragenlijst werd er naar een aantal onderwerpen gevraagd, waaronder de ouder/kind-relatie, de broer/zus-relatie, relatie met leeftijdgenoten, ervaren competentie, probleemgedrag en persoonlijkheid.

Meetinstrumenten

Warmte en conflict in broer/zus-relaties. Warmte en conflict in broer/zus-relaties zijn gemeten met de schalen warmte (21 items) en conflict (9 items) van de Sibling Relationship Questionnaire (SRQ; Buhrmester & Furman, 1990). Een voorbeelditem bij het concept warmte is; 'Hoe veel houden jij en deze broer/zus van elkaar?' Een voorbeelditem bij het concept conflict is; 'Hoe vaak maken jij en deze broer/zus ruzie met elkaar?' De participanten hebben bij elke stelling aangegeven in hoeverre deze voor hen van toepassing was. De antwoordcategorieën zijn: 1 = *nooit/niet*, 2 = *bijna nooit/zelden*, 3 = *soms/een beetje*, 4 = *regelmatig*, 5 = *vaak/veel*, 6 = *extreem vaak/extreem veel*. De gemiddelde score van alle items over warmte is gebruikt om een schaalscore van warmte te construeren. Voor het concept conflict is op dezelfde manier een variabele geconstrueerd die de schaalscore voor conflict weergeeft. De Cronbach's alfa voor de schaal warmte is $\alpha = .94$ en voor de schaal conflict is $\alpha = .87$.

Sociale acceptatie. Sociale acceptatie is gemeten met de schaal sociale acceptatie (5 items) van de Aangepaste versie van de Competentiebelevingsschaal voor kinderen-Adolescenten versie (CBSK-A; Harter, 1985; Straathof & Treffers, 1989). Een voorbeelditem is; 'Ik heb veel vrienden'. De antwoordcategorieën zijn: 1 = *Klopt helemaal niet*; 2 = *Klopt*

een beetje; 3 = *Klopt redelijk goed*; 4 = *Klopt helemaal*. De gemiddelde score van alle items over sociale acceptatie is gebruikt om een schaalscore van sociale acceptatie te construeren. De Cronbach's alfa voor de schaal sociale acceptatie is $\alpha = .68$.

Resultaten

Dit hoofdstuk bevat de resultaten betreffende de onderzoeksvraag: *'Is er een verband tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten en wordt dit verband gemodereerd door sekse?'* Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is een Pearsoncorrelatie (r) berekend (Tabel 1) en een hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd (Tabel 2). Voorafgaand aan de analyses is gecontroleerd op de assumpties van normaliteit, lineariteit, homoscedasticiteit, multicollineariteit en outliers. Uit de analyse kan geconcludeerd worden dat assumpties niet worden geschonden.

Correlaties

Bij de analyse van de deelvragen: *'Is er een verband tussen warmte in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten?'* en *'Is er een verband tussen conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten?'*, is een significant positief verband gevonden tussen warmte in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten, $r(819) = .10, p < .01$. Tevens is er een significant positief verband gevonden tussen conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie, $r(819) = .09, p < .01$. Een hogere mate van warmte of conflict in broer/zus-relaties wordt geassocieerd met een hogere mate van sociale acceptatie van adolescenten. Tenslotte is er een significant negatief verband gevonden tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties, $r(819) = -.29, p < .001$. Een hogere score op warmte wordt geassocieerd met een lagere score op conflict in broer/zus-relaties.

Tabel 1.

Gemiddelden, standaarddeviaties en Correlaties tussen Warmte en Conflict in Broer/Zus-Relaties en Sociale Acceptatie van Adolescenten (N=819).

	1.	2.	3.	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. Sociale acceptatie	1	-	-	2.36	.31
2. Warmte broer/zus-relaties	.10**	1	-	3.13	.68
3. Conflict broer/zus-relaties	.09**	-.29***	1	2.72	.78

Noot: ** $p < .01$ *** $p < .001$

Regressieanalyses

Vervolgens is een regressieanalyse uitgevoerd om te bekijken in hoeverre warmte en conflict in broer/zus-relaties voorspellend zijn voor sociale acceptatie van adolescenten. Hierbij is sociale acceptatie de afhankelijke variabele en zijn warmte en conflict in broer/zus-relaties de onafhankelijke variabelen. Door het toevoegen van een interactieterm middels een hiërarchische regressieanalyse, wordt getoetst of het verband tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie gemodereerd wordt door sekse. Resultaten van de regressieanalyse worden getoond in Tabel 2.

Het volledige model is significant $F(5, 808) = 5.46, p < .001$, waarbij 3.3% van de variantie in sociale acceptatie wordt verklaard, $R^2 = .03$. In de eerste stap van de regressieanalyse wordt gezien dat sekse geen significante voorspeller is van sociale acceptatie ($\beta = -.06, p > .05$). Vervolgens worden warmte en conflict in broer/zus-relaties in stap 2 toegevoegd aan de variabele sekse, welke zorgden voor significante toename van 2.7% in de verklaarde variantie van sociale acceptatie. Warmte blijkt een significant positief effect te hebben op sociale acceptatie ($\beta = .15, p < .01$). Adolescenten met warmere broer/zus-relaties ervaren meer sociale acceptatie. Conflict heeft daarentegen geen significant effect op sociale acceptatie van adolescenten ($\beta = .06, p > .05$). Geconcludeerd kan worden dat er sprake is van een hogere mate van sociale acceptatie van adolescenten, als broers en zussen meer warmte ervaren binnen broer/zus-relaties.

De vraag of het verband tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten gemodereerd wordt door sekse, wordt beantwoord door het in stap 3 toevoegen van interactie tussen warmte en sekse ($\beta = -.00, p > .05$) en conflict en sekse ($\beta = .08, p > .05$) in broer/zus-relaties en sociale acceptatie. Beide interactie-effecten zijn niet significant, waaruit geconcludeerd kan worden dat het verband tussen zowel warmte als conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten niet gemodereerd wordt door sekse en dus hetzelfde is voor jongens en meisjes.

Tabel 2.

Hiërarchische Regressieanalyse voor het Effect van Warmte en Conflict in Broer/Zus-Relaties op Sociale Acceptatie van Adolescenten en het Moderatie-effect van Sekse

	Sociale Acceptatie				
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	R^2	ΔR^2
Stap 1				.00	.00

Sekse	-.04	.02	-.06		
Stap 2				.03	.03****
Warmte broer/zus-relaties	.07	.02	.15**		
Conflict broer/zus-relaties	.02	.02	.06		
Stap 3				.03	.00
Interactie Sekse Xwarmte	.00	.02	-.00		
Interactie Sekse Xconflict	.04	.02	.08		.

Noot: Sekse werd gedummy-codeerd (0 = jongen). $F(5, 808) = 5.46, p < .001$.

** $p < .01$ *** $p < .001$

Discussie en conclusie

Het doel van het huidige onderzoek was om na te gaan of er een verband bestaat tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten. Tevens is nagegaan of dit verband gemodereerd wordt door sekse.

Onderzocht is of dat er een verband bestaat tussen warmte in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten. Hierbij was de verwachting dat een hogere mate van warmte samenhangt met een hogere mate van sociale acceptatie. In de resultaten van het huidige onderzoek is naar voren gekomen dat er inderdaad sprake is van een significant positief verband tussen warmte in broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten. Tevens blijkt warmte een significante voorpeller van sociale acceptatie. De resultaten komen overeen met de verwachting op basis van gevonden literatuur, waarin gesteld wordt dat warmte in broer/zus-relaties gerelateerd is aan positieve ervaringen met leeftijdsgenoten (Antonucci, 1985) en sociale vaardigheden (Bank & Kahn, 1982), sociale aanpassing (Kim et al., 2007), pro-sociaal gedrag (Pike et al., 2005) en ervaren competentie bevordert (Lockwood et al., 2001). Warme sociale interacties tussen broers en zussen zijn te generaliseren naar sociale interacties tussen leeftijdsgenoten (Bascoe et al., 2012), waardoor warme interacties met leeftijdsgenoten kunnen worden geoefend en gestimuleerd. De positieve aspecten van warmte in broer/zus-relaties (Sanders, 2004) zijn wellicht bevorderend voor het ervaren van sociale acceptatie.

Tevens is onderzocht of conflict in broer/zus-relaties verband houdt met sociale acceptatie van adolescenten. Vanuit de literatuur werd verwacht dat conflict een negatief verband zou houden met sociale acceptatie. Conflict tussen broers en zussen is namelijk gerelateerd aan negatieve ervaringen met leeftijdsgenoten (Bullock & Dishion, 2002) en wordt geassocieerd met onaangepast (Kim et al., 2007), antisociaal en agressief gedrag tegenover leeftijdsgenoten (Aguilar et al., 2001). De verwachting kan echter niet bevestigd

worden, aangezien de resultaten er op wijzen dat een hogere mate van conflict in broer/zus-relaties samenhangt met een hogere mate van sociale acceptatie van adolescenten. Een verklaring voor het gevonden positieve verband zou kunnen zijn dat conflict van belang is voor de sociale ontwikkeling, omdat adolescenten gedragscompetenties ontwikkelen in broer/zus-relaties met betrekking tot het omgaan met conflict (Brody, 2004). Hierdoor kunnen zij wellicht conflicten beter oplossen in relaties met leeftijdsgenoten, waardoor sociale acceptatie wordt verhoogd. Dit positieve effect van conflict op sociale acceptatie werd echter niet meer significant gevonden in de regressieanalyse. Behalve dat warmte en conflict met elkaar samenhangen, lijkt het erop dat deze twee concepten van broer/zus-relaties met elkaar interacteren bij het voorspellen van sociale acceptatie. Anderson en collega's (2013) vonden dat een balans tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties gerelateerd is aan positieve relaties met leeftijdsgenoten. Adolescenten kunnen gedragscompetenties ontwikkelen ten aanzien van warmte én conflict, die bevordert zijn voor relaties met leeftijdsgenoten (Brody, 1998; 2004). Omdat alleen warmte een significante voorspeller blijkt van sociale acceptatie, is het mogelijk dat er sprake moet zijn van een hogere mate van warmte dan van conflict in broer/zus-relaties. In de literatuur worden broer/zus-relaties waarin een bovengemiddelde mate van warmte en een benedengemiddelde mate van conflict bestaat, als harmonieus aangeduid (Derkman, 2011; Sherman, Lansford, & Volling, 2006). Adolescenten in harmonieuze broer/zus-relaties laten een hoge mate van sociale aanpassing (Buist & Vermande, 2014) en competentie zien (Kim et al., 2007). Los voorspellen warmte en conflict sociale acceptatie, maar omdat ze met elkaar interacteren lijkt het belangrijk of conflicten binnen de context van warme broer/zus-relaties plaatsvinden. Als conflict in mindere mate voorkomt binnen warme broer/zus-relaties, zou conflict kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van vaardigheden die sociale acceptatie bevorderen. Mogelijk hebben adolescenten in harmonieuze broer/zus-relaties de meeste kans op het ervaren van een hoge mate van sociale acceptatie door leeftijdsgenoten.

Ook werd in het onderzoek de modererende rol van sekse op het verband tussen de kwaliteit van broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten onderzocht. Door de beperkte hoeveelheid literatuur over sekse als modererende factor op het verband, kon hierover geen verwachting worden geformuleerd. In de resultaten werd gevonden dat het verband tussen zowel warmte als conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie niet gemodereerd wordt door sekse en dus hetzelfde is voor jongens als voor meisjes. Vervolgonderzoek is echter nodig om dit resultaat te bevestigen.

Het huidige onderzoek kent een aantal beperkingen. Een eerste beperking is de werving van participanten. In het onderzoek is gebruikt gemaakt van een selecte steekproef. Hierbij hebben studenten vanuit het eigen netwerk mogelijk eerder scholen met een vwo-afdeling verworven, waardoor de resultaten beperkt zijn te generaliseren. Het is wenselijk om een zo divers mogelijke steekproef te gebruiken. In vervolgonderzoek zou hiermee rekening kunnen worden gehouden door gebruik te maken van een aselecte steekproef, waarmee de generaliseerbaarheid van resultaten wordt vergroot. Deze resultaten geven nog meer inzicht in de vorm en richting van het verband tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie. Tevens kunnen studenten gevraagd worden participanten te werven op scholen met vmbo-, havo- en vwo-afdelingen. Desalniettemin komen de grote omvang van de steekproef en de verworven participanten vanuit heel Nederland, de generaliseerbaarheid ten goede. Een tweede beperking is dat resultaten afkomstig zijn van zelfrapportage. Adolescenten hebben mogelijk de neiging om sociaal wenselijk te antwoorden of zijn zich niet bewust van eigen gedrag, waardoor zij onderrapporteren. Hierdoor kunnen resultaten vertekend zijn. Het meten van de tendens sociaal wenselijk antwoorden, zou een mogelijke oplossing zijn om die vertekening te beperken. Toch is in dit onderzoek anonimiteit gewaarborgd en heeft er geen contact plaatsgevonden met de onderzoeker. De kans op sociaal wenselijke antwoorden wordt hierdoor zo klein mogelijk gehouden (Baarda & de Goede, 2006). Daarnaast is in dit onderzoek alleen gekeken naar de perceptie van één persoon, terwijl het binnen een relatie gaat om twee personen. Percepties van beide personen zouden aanvullende informatie kunnen geven, waardoor een completer beeld wordt verkregen. Een derde beperking is dat er sprake is van cross-sectioneel onderzoek, waardoor veranderende patronen over de tijd niet zichtbaar worden. Onderzoeksresultaten kunnen hierdoor een vertekend beeld geven. Het is immers niet gezegd dat het gevonden effect stabiel blijft over tijd (Heiman, 2002). Juist in de adolescentie vinden veranderingen in de kwaliteit van broer/zus-relaties plaats (Buhrmester, 1992; Buhrmester & Furman, 1990) en worden relaties met leeftijdsgenoten belangrijker (Brown & Larson, 2009). Daarnaast beschrijven onderzoeksresultaten alleen correlatieve verbanden en geen causale verbanden tussen de kwaliteit van broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten. Er mogen hierdoor geen uitspraken worden gedaan over de richting van gevonden verbanden. Longitudinaal onderzoek zou deze beperking kunnen ondervangen. Ondanks deze beperkingen zijn de resultaten van het huidige onderzoek een aanvulling op bestaande kennis over het verband tussen broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten.

Een sterk punt van het huidige onderzoek is het gebruik van een grote steekproef in verschillende delen van Nederland, wat zorgt voor hoge generaliseerbaarheid en een uitstekende totale power ($N = 819$). Ook hebben de gebruikte schalen voor warmte en conflict een hoge interne consistentie ($\alpha > .80$), wat de betrouwbaarheid van het onderzoek ten goede komt. Een ander sterk punt van het onderzoek is dat het zich richt op sociale acceptatie. Aangezien nog weinig onderzoek is gedaan naar sociale acceptatie, biedt het onderzoek nieuwe inzichten in het verband tussen broer/zus-relaties en sociale acceptatie van adolescenten. Bovendien toont het huidige onderzoek maatschappelijke relevantie, omdat gevonden resultaten kunnen bijdragen aan meer kennis over factoren die sociale acceptatie van adolescenten kunnen bevorderen. Bevordering van sociale acceptatie komt de sociale en persoonlijke ontwikkeling (Brown & Larson, 2009), het individuatieproces en het zelfvertrouwen van adolescenten ten goede (Rubin et al., 2006).

Op basis van de resultaten en beperkingen worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. Naast onderzoek naar adolescenten, zou onderzoek kunnen worden gedaan naar de invloed van broer/zus-relaties op sociale acceptatie van basisschoolkinderen. Volgens Buhrmester en Furman (1990) veranderen broer/zus-relaties tijdens de ontwikkeling van basisschoolkind naar adolescent. Gezien deze veranderingen zou leeftijd mogelijk een modererende factor kunnen vormen op het verband tussen warmte en conflict in broer/zus-relaties en sociale acceptatie (Furman & Buhrmester, 1992). Dit brengt mogelijk interessante bevindingen aan het licht over verschillen tussen basisschoolkinderen en adolescenten. Daarnaast is een mogelijkheid voor vervolgonderzoek het bekijken van welke aspecten van conflict, sociale acceptatie bevorderen en welke aspecten niet. Uit de resultaten kan worden opgemaakt dat een bepaalde mate van conflict, sociale acceptatie bevordert. Als wordt bekeken welke aspecten van conflict dit zijn, kunnen resultaten bijdragen aan verbetering van sociale acceptatie, en daarmee de sociale en persoonlijke ontwikkeling. Wat betreft sekse zou in vervolgonderzoek kunnen worden gekeken naar broer/zus-combinaties en de mate van sociale acceptatie van jongens en meisjes. Binnen de beperkingen van de huidige studie was het niet mogelijk om seksecombinaties te onderzoeken.

Het huidige onderzoek heeft aangetoond dat een hogere mate van zowel warmte als conflict in broer/zus-relaties zorgt voor een hogere mate van sociale acceptatie van adolescenten. Daarnaast blijkt warmte in broer/zus-relaties wel, maar conflict niet voorspellend te zijn voor sociale acceptatie van adolescenten. Tevens toont huidig onderzoek aan dat sekse geen modererend effect heeft op het verband tussen warmte en sociale acceptatie of conflict en sociale acceptatie van adolescenten. Ondanks de beperkingen van het

huidige onderzoek bieden de resultaten nieuwe inzichten en aangrijpingspunten voor vervolgonderzoek. Op termijn zouden de resultaten daarom een bijdrage kunnen leveren aan vermeerdering van kennis over broer/zus-relaties en interventies voor bevordering van sociale acceptatie van adolescenten.

Referenties

- Aguilar, B., O'Brien, K. M., August, G. J., Aoun, S. L., & Hektner, J. M. (2001). Relationship quality of aggressive children and their siblings: A multiinformant, multimeasure investigation. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *29*, 479–489. doi:10.1023/A:1012273024211
- Anderson, S., Roggman, L. A., Innocenti, M. S., & Cook, G. A. (2013). Dad's parenting interactions with children: Checklist of observations linked to outcomes (Piccolo-D). *Michigan Association for Infant Mental Health*, *34*, 339-351. doi:10.1002/imhj.21390
- Antonucci, T. C. (1985). Personal characteristics, social support, and social behavior. In R. H. Binstock & E. Shanas (Eds.), *Handbook of aging and social sciences* (2nd ed., pp. 94–128). New York: Van Nostrand Reinhold.
- Baarda, D. B., & Goede, M. P. M. de (2006). *Basisboek methoden en technieken. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwantitatief onderzoek*. Houten: Wolters-Noordhoff
- Bank, L., Burraston, B., & Snyder, J. (2004). Sibling conflict and ineffective parenting as predictors of adolescent boys' antisocial behavior and peer difficulties: Additive and interactional effects. *Journal of Research on Adolescence*, *14*, 99–125. doi:10.1111/j.1532-7795.2004.01401005.x
- Bank, S., & Kahn, M. (1982). *The sibling bond*. New York: Basic Books.
- Bascoe, S. M., Davies, P. T., Cummings, E. M. (2012). Beyond warmth and conflict: The developmental utility of a boundary conceptualization of sibling relationship processes. *Child Development*, *83*, 2121–2138. doi:10.1111/j.1467-8624.2012.01817.x
- Brendgen, M., Vitaro, F., Doyle, A. B., Markiewicz, D., & Bukowski, W. M. (2002). Same-sex peer relations and romantic relationships during early adolescence: Interactive links to emotional, behavioral, and academic adjustment. *Merrill-Palmer Quarterly*, *48*, 77–103. doi:10.1353/mpq.2002.0001
- Brody, G. H. (1998). Sibling relationship quality: Its causes and consequences. *Annual Review of Psychology*, *49*, 1-24. doi:10.1146/annurev.psych.49.1.1
- Brody, G. H. (2004). Siblings' direct and indirect contributions to child development. *Current Directions in Psychological Science*, *13*, 124–212. doi:10.1111/j.0963-7214.2004.00289.x

- Brown, B. B., & Larson, J. (2009). Peer relationships in adolescence. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology: Contextual influences on adolescent development* (pp. 74-103). Hoboken: John Wiley & Sons.
- Buhrmester, D. (1992). The development courses of sibling and peer relationships. In F. Boer, & J. Dunn (Eds.), *Children's Sibling Relationships* (pp. 19-40). Hillsdale: Erlbaum.
- Buhrmester, D., & Furman, W. (1990). Perceptions of sibling relationships during middle childhood and adolescence. *Child Development*, *61*, 1387-1398. doi:10.1111/j.1467-8624.1990.tb02869.x
- Buist, K. L. (2010). Sibling relationship quality and adolescent delinquency: A latent growth curve approach. *Journal of Family Psychology*, *24*, 400-410. doi:10.1037/a0020351
- Buist, K. L., Deković, M., & Prinzie, P. (2013). Sibling relationship quality and psychopathology of children and adolescents: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, *33*, 97-106. doi:10.1016/j.cpr.2012.10.007
- Buist, K. L. & Vermande, M. (2014). Sibling relationship patterns and their associations with child competence and problem behavior. *Journal of Family Psychology*, *28*, 529-537. doi:10.1037/a0036990
- Bullock, B. M., & Dishion, T. J. (2002). Sibling collusion and problem behavior in early adolescence: Towards a process model for family mutuality. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *30*, 143-153. doi:10.1023/A:1014753232153
- Card, N. A., & Hodges, E. V. E. (2007). Victimization within mutually antipathetic peer relationships. *Social Development*, *16*, 479-496. doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00394.x.
- Coie, J. D., & Dodge, K. A. (1983). Continuities and changes in children's social status: A five year longitudinal study. *Merrill-Palmer Quarterly*, *29*, 261-282.
- Coie, J. D., Dodge, K. A., & Kupersmidt, J. B. (1990). Peer group behavior and social status. In S. R. Asher & J. D. Coie (Eds.), *Peer rejection in childhood* (pp. 17-59). Cambridge: Cambridge.
- Cole, A., & Kerns, K. A. (2001). Perceptions of sibling qualities and activities of early adolescents. *Journal of Early Adolescence*, *21*, 204-226. doi:10.1177/0743558404271133
- Deater-Deckard, K., Dunn, J., & Lussier, G. (2002). Sibling relationships and social-emotional adjustment in different family contexts. *Social Development*, *11*, 571-590. doi:10.1111/1467-9507.00216

- Derkman, M. M. S. (2011). *Siblings: The implications of siblings for adolescents' adjustment and parent-child relationships*. Unpublished doctoral dissertation.
- Dodge, K. A., & Price, J. M. (1994). On the relation between social information processing and socially competent behavior in early school-aged children. *Child Development*, 65, 1385-1397. doi:10.1111/1467-8624.ep9411233190
- Dunn, J. (1998). *Siblings, emotion and the development of understanding*. In S. Braten (Ed.), *Intersubjective communication and emotion in early ontogeny* (pp. 158-168). Cambridge: Ambridge University Press.
- Dunn, J. (2007). Siblings and socialization. In J. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (pp. 309-327). New York: Guilford.
- Feinberg, M. E., Solmeyer, A. R., & McHale, S. M. (2012). The third rail of family systems: Sibling relationships, mental and behavioral health, and preventive intervention in childhood and adolescence. *Clinical Child and Family Psychology*, 15, 43-57. doi:10.1007/s10567-011-0104-5
- Gifford-Smith, M. E. & Brownell, C. A. (2003). Childhood peer relationships: Social acceptance, friendships, and peer networks. *Journal of School Psychology* 41, 235-284. doi:10.1016/S0022-4405(03)00048-7
- Harter, S. (1985). *Manual for the self-perception profile for children*. Denver: University of Denver.
- Heiman, G. E. (2002). *Research methods in psychology*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Huang, H. & Su, Y. (2014). Peer acceptance among Chinese adolescents: The role of emotional empathy, cognitive empathy and gender. *International Journal of Psychology* 49, 420-424. doi:10.1002/ijop.12075
- Iturralde, E., Margolin, G., & Shapiro, L. A. (2013). Positive and negative interactions observed between siblings: Moderating effects for children exposed to parents' conflict. *Journal of Research on Adolescence*, 23, 716-729. doi:10.1111/jora.12020
- Kim, J. Y., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Osgood, D. W. (2007). Longitudinal linkages between sibling relationships and adjustment from middle childhood through adolescence. *Developmental Psychology*, 43, 960-973. doi:10.1037/0012-1649.43.4.960
- Laursen, B. (1995). Conflict and social interaction in adolescent relationships. *Journal of Research on Adolescence*, 5, 55-70. doi:10.1207/s15327795jra0501_3

- Leary, M. R. (1990). Responses to social exclusion: Social anxiety, jealousy, loneliness, depression, and low self-esteem. *Journal of Social and Clinical Psychology, 9*, 221-229. doi:10.1521/jscp.1990.9.2.221
- Lockwood, R. L., Kitzmann, K. M., & Cohen, R. (2001). The impact of sibling warmth and conflict on children's social competence with peers. *Child Study Journal, 31*, 47-70. doi:10.1177/0272431610387142
- McHale, S. M., Whiteman, S. D., Kim, J., & Crouter, A. C. (2007). Characteristics and correlates of sibling relationships in two-parent African American families. *Journal of Family Psychology, 21*, 227-235. doi:10.1037/0893-3200.21.2.227
- Noller, P. (2005). Sibling relationships in adolescence: Learning and growing together. *Personal Relationships, 12*, 1-22. doi:10.1111/j.1350-4126.2005.00099.x
- Perry-Parrish, C., & Zeman, J. (2011). Relations among sadness regulation, peer acceptance, and social functioning in early adolescence: The role of gender. *Social Development, 20*, 135-153. doi:10.1111/j.1467-9507.2009.00568.x.
- Pike, A., Coldwell, J., & Dunn, J. F. (2005). Sibling relationships in early/middle childhood: Links with individual adjustment. *Journal of Family Psychology, 19*, 523-532. doi:10.1037/0893-3200.19.4.523
- Rubin, K. H., Bukowski, W. M., Parker, J. G. (2006). Peer interactions, relationships, and groups. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of Child Psychology* (pp. 571-645). Hoboken: John Wiley & Sons.
- Sanders, R. (2004). *Sibling relationships: Theory and issues for practice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Sherman, A. M., Lansford, J. E., & Volling, B. L. (2006). Sibling relationships and best friendships in young adulthood: Warmth, conflict, and well-being. *Personal Relationships, 13*, 151-165. doi:10.1111/j.1475-6811.2006.00110.x
- Sroufe, L. A., Egeland, B., Carlson, E. A., & Collins, W. A. (2005). *The development of the person: The minnesota study of risk and adaptation from birth to adulthood*. New York: Guilford.
- Stormshak, E. A., Bellanti, C. J., Bierman, K. L., Coie, J. D., Dodge, K. A., Greenberg, M. T., Lochman, J. E., & McMahon, R. J. (1996). The quality of sibling relationships and the development of social competence and behavioral control in aggressive children. *Developmental Psychology, 32*, 79-89. doi:10.1037/0012-1649.32.1.79

- Straathof, M. A. E., & Treffers, D. A. (1989). *De adolescenten-versie van de CBSK*.
Interne publicatie, Oegstgeest: Academisch Centrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie
Curium.
- Veenstra, R., Verlinden, M., Huitsing, G., Verhulst, F. C., & Tiemeier, H. (2013). Behind
bullying and defending: Same-sex and other-sex relations and their associations with
acceptance and rejection. *Aggressive behavior, 39*, 462–471. doi:10.1002/ab.21495
- Wentzel, K. R. (1994). Relations of social goal pursuit to social acceptance, classroom
behavior, and perceived social support. *Journal of Educational Psychology, 86*, 173
182. doi:10.1037/0022-0663.86.2.173
- Yeh, H., & Lempers, J. D. (2004). Perceived sibling relationships and adolescent
development. *Journal of Youth and Adolescence, 33*, 133-147.
doi:10.1023/B:JOYO.0000013425.86424.0f